

**УКРАЇНА І СВІТ:
ГЛОБАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР**

УДК 32:351.862.4

**ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ВИКЛИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ
БЕЗПЕКИ: ГЕОПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ**

*Радмила Войтович,
доктор наук з державного управління,
професор кафедри філософії
і методології державного управління
Національної академії державного управління
при Президентіві України*

У статті досліджуються причини виникнення зовнішніх глобалізаційних викликів та їхній вплив на національну безпеку України. Підкреслюється залежність національної безпеки від внутрішньої та зовнішньої політики держави.

Ключові слова: національна безпека, національні інтереси, глобалізація, глобалізаційні виклики.

The article studies the reasons of rise of exterior globalization challenges and their influence upon national security of Ukraine. The author accentuates that national security depends on national and foreign state policy.

Keywords: national security, national interests, globalization, globalization challenges.

Зростання ризиків непорядкованої та неконтрольованої глобалізації поглиблює взаємозалежність та взаємозв'язок у світовому співтоваристві, в результаті чого суттєво змінюється зміст та структура міжнародних політичних відносин, зазнає певної трансформації і система національних інтересів, що й породжує нові виклики національної безпеки.

Після 11 вересня 2001 року світ постав перед великим випробуванням, що дозволило йому побачити зворотний бік сучасної цивілізації, а головне – її небезпечні глобалізаційні виклики. Фактично саме ця подія показала, що в умовах глобалізації

змінюється світовий баланс сил, зменшуючи гарантії безпеки держав. Результатом цього стає нав'язування окремими державами «єдиних загальносвітових стандартів поведінки (в економічній, військовій, інформаційній, культурній сферах), що суттєво підриває національний устрій та традиційні цінності незалежних країн, а врешті-решт призводить до виникнення «асиметричних загроз» [1, с. 52]. Це, у свою чергу, веде до «перетворення потенційної в реальну загрозу непримиримого протистояння між країнами та відповідного поглибленого соціально-економічного розпорощення світу» [1, с. 53].

Національна безпека закономірно є одним із механізмів виявлення, попередження та ліквідації загроз життєдіяльності та розвитку окремої нації. Нові чинники суспільного розвитку в умовах глобалізації породжують нові виклики національної безпеки. Передусім це пов'язується із «рихлістю національних інтересів», які не завжди працюють на реалізацію ефективної політики у сфері як національної, так і глобальної безпеки окремої держави. До таких інтересів зокрема відносяться: «захист незалежності, суверенітету, державної та територіальної цілісності, додання воєнної агресії проти держави та її союзників, забезпечення умов для мирного, демократичного розвитку держави» [2, с. 117]. Відповідно, саме рівень захисту таких інтересів є важливим індикатором ефективності національної безпеки держави в умовах глобалізації.

Глобалізаційні виклики національної безпеки, які сьогодні зустрічаються у світі, можна умовно розділити на дві форми: *зовнішні*, що пов'язуються зі спробами світових держав підпорядкувати собі окрему національну державу (подекуди навіть і шляхом воєнного втручання), та *внутрішні виклики*, які обумовлені змістом внутрішньої політики окремої національної держави. Саме ці дві форми глобалізаційних викликів національної безпеки спричиняють *нестабільність* суспільного розвитку держави, її радикальної трансформації та політичного реструктурування. Такої точки зору дотримується Д. Кауфман, який виокремлює два параметри національної безпеки: *внутрішній* (стратегічна парадигма, домінантна ідеологія, економічна система) та *зовнішні* (різні форми викликів, загроз, союзи, блоки, міжнародні структури) [3].

Внутрішні глобалізаційні виклики, у свою чергу, пов'язуються із трансформаційними змінами у соціально-політичній та духовній сферах суспільства і призводять до ідеологічного та соціально-економічного розколу, який породжує крах національної ідентичності. Причинами внутрішніх глобалізаційних викликів може бути наростання соціально-політичних та етнічних конфліктів, що виводить систему суспільного розвитку із динамічної

рівноваги, позбавляючи її можливості стабільно функціонувати. До внутрішніх глобалізаційних викликів національної безпеки слід також віднести і державно-управлінську кризу, яка пронизує всі сфери суспільного життя і виводить зі стану стабільності систему державного врядування, що безпосередньо проявляється на рівні функціонування її інституційних, регуляторних та духовно-ідеологічних механізмів. В умовах такої кризи безумовно ризик національної безпеки набуває найбільш активних форм.

До причин виникнення зовнішніх глобалізаційних викликів ми відносимо: підричну діяльність, яка здійснюється з боку спецслужб окремих держав світу, міжнародний тероризм, економічну блокаду, політичний тиск, шантаж, загрозу силових акцій. Виходячи із цього, окрема національна держава, реалізуючи свою внутрішню політику, має враховувати інтереси всього світового співтовариства, аби у такий спосіб здобути можливість протистояти глобалізаційним викликам.

В умовах глобалізації світ постає перед головним викликом його суспільного розвитку, а отже, і національної безпеки, який пов'язаний із втратою національної ідентичності – людина нації відчуває себе людиною світу, а тому вибудовує стратегію своєї діяльності лише по-утилітаристському, наскільки це відповідає її власним інтересам, якщо навіть ці інтереси й не збігаються з національними.

Таким чином, в умовах глобалізації у людини змінюється світосприйняття та світовідчуття, а тому втрачається ідентифікація себе з окремою національною спільнотою. Фактично відбувається реальна підміна форм ставлення «ми-вони» на «всі-свої». В результаті цього формується так звана транскордонна співпраця, яка має на меті узгодження взаєморозуміння між країнами світу на основі вирішення глобальних інтересів. Реальним підтвердженням цього стає проблема «відплив інтелекту» з окремих галузей суспільного життя. В умовах глобального інформаційного простору форми «відпливу інтелекту» значно спрощуються завдяки Інтернету, коли вчений чи функціонер працює безпосередньо на замовлення своїх іноземних партнерів, обслуговуючи в першу чергу їхні інтереси, а не власне національні. Як результат – спрощується процедура виїзду інтелекту за кордон. Саме тому в умовах глобалізації особливого значення набуває нарощення інтелектуального потенціалу нації, адже саме він стає головним ресурсом розвитку, безпеки та стабільності держави. Тож надзвичайно небезпечним є недбале ставлення держави до розвитку інтелектуального ресурсу, адже саме він у сучасних умовах сприяє посиленню геополітичної могутності держави, а не економічні фактори, як хибно декларувалось раніше.

В умовах глобалізації також катастрофічно зростає розрив у соціально-економічному та політичному розвитку між державами світу, що, безумовно, не може не позначитись на системі їх національної безпеки. По суті, відбувається виродження попередніх форм світової самоорганізації, водночас спричиняючи певну інертність у становленні нових видів суспільних зв'язків. Це є критичною межею дії глобалізаційних викликів у сфері національної безпеки.

Отже, необхідною умовою реалізації національної безпеки в умовах глобалізації є стабільність суспільного розвитку держави. Під стабільністю закономірно розуміється «здатність соціальної системи долати деструктивні впливи, які в середині неї виникають» [4, с. 18]. Саме стабільність дозволяє протистояти деструктивним впливам глобалізаційних викликів. Аби забезпечити ефективне функціонування держави, національна безпека в умовах глобалізації має створити умови «динамічної стабільності», що характеризує здатність системи забезпечувати необхідний рівень розвитку шляхом самоорганізації відповідно до зміни реальних станів, пов'язаних із впливом різних форм викликів. Таким чином, динамічна стабільність є формою реалізації національної безпеки в умовах глобалізації, оскільки вона гарантує відсутність загроз для виживання нації, а також здатність компенсувати загрози за рахунок адаптації національної безпеки до системи глобальної безпеки.

Виходячи із цього, головна мета національної безпеки в умовах глобалізації – «підтримка динамічної стабільності країни, формування сприятливої для еволюційного розвитку ситуації, за якої безпечно почувалися б не тільки людина, суспільство, держава, а й сама природа» [5, с. 10]. На думку В. Хромова, «концептуальна основа нової моделі національної безпеки України має втілювати в собі всі сторони стратегії стабільного розвитку цілісності: людина – суспільство – держава – природа, тобто всю повноту і розмаїття національного світу, як того вимагає сучасна системна методологія» [5, с. 10].

Одним із головних глобалізаційних викликів міжнародної безпеки є загроза нестабільності у розвитку сучасного світу, яка, безумовно, впливає на систему національної безпеки. Така нестабільність у глобальному просторі, на думку К. Доннеллі, передусім пов'язується з «відсутністю ефективної системи врегулювання кризи, що, у свою чергу, обумовлено спадщиною комуністичного правління, яка привела до неефективності і непрозорості функціонування інститутів влади, зокрема міністерств оборони, внутрішніх справ, юстиції та фінансів, створила брак компетентних посадових осіб зі спеціальними знаннями, а також

спричинила нездатність забезпечити підтримку запропонованих підходів у суспільстві» [6, с. 34].

Основними факторами нестабільності в умовах глобалізації А. Ахієзер вважає «високий рівень внутрішньої дезорганізації всіх сторін суспільного життя, небезпека її наростання та недостатньо розвинені механізми її подолання» [7, с. 45-46]. Проте, на думку вченого, рівень певної дезорганізації є важливою умовою розвитку суспільства, оскільки він забезпечує «прояв життєво важливих інновацій» (до яких ми відносимо глобалізацію). Це необхідно для того, аби «людина повсякденно та повсякчасно була готова зустріти реальну загрозу, що йде не лише від зовнішнього ворога, а йде й від її пасивності та неучасті у розвитку світу» [7, с. 46]. Безпосередня неучасть людини у сучасних глобалізаційних процесах може породжувати виклики передусім для її соціальної безпеки.

Таким чином, відсутність адекватної оцінки змісту впливу сучасних глобалізаційних процесів та відповідної стратегії розвитку держави в умовах глобалізації є результатом нездатності нації приймати стабілізаційні рішення, які могли б здолати окремі кризові ситуації. Отже, національна безпека суспільства безпосередньо пов'язується зі стабільністю суспільного розвитку, зокрема зі здатністю суспільства до адаптації та модернізації системи державного управління до глобалізаційних умов.

Слід відзначити, що у новітній концепції міжнародних відносин поняття безпеки та стабільності розглядаються як тотожні, адже внутрішня безпека визначається стабільністю суспільного розвитку, яка гарантується ефективністю системи державного управління, що, у свою чергу, забезпечує реалізацію демократичних норм життєдіяльності, «постійну ротацію управлінської еліти, відсутність етнічних та соціальних конфліктів, ефективне функціонування економіки» [8, с. 24]. Дотримання цих критеріїв має на меті забезпечити міжнародну стабільність національної держави шляхом безпосереднього узгодження нею інтересів з іншими державами світу, а тим самим протистояти і глобалізаційним викликам її національної безпеки. Це принципово важливо, адже сьогодні майже аксіоматично звучить теза, про те, що гарантувати національну безпеку окремої держави за рахунок безпеки інших практично не можливо.

Світовий розвиток настільки взаємозалежний, особливо в умовах глобалізації, що національна безпека аж ніяк не може бути відокремлена від міжнародної. На думку Б. Парахонського, за такої ситуації виникають суперечності, які пов'язуються із «зіткненням інтересів трьох центрів тяжіння, а саме: США як світової доміанти, що прагнуть зберегти ключове значення в системі європейської безпеки; Об'єднаної Європи, зростання економічного та військово-

політичного впливу якої дає їй підстави сподіватись, що вона спроможна за новітніх реалій набути достатніх потужностей для упередження та розв'язання конфліктних ситуацій на континенті і буде здатна конкурувати за зони впливу за межами Європи; Росія, яка прагне стати центром сили євразійського простору» [9].

Отже, ефективним механізмом протистояння глобалізаційним викликам національної безпеки є регіоналізація сфери безпеки, що дозволяє чітко ідентифікувати основних геополітичних суб'єктів: Західна Європа, країни Балтії, Центрально-Східна Європа, Південно-Східна Європа та Кавказ, на яких покладається забезпечення миру і стабільності в межах окремої частини світу.

Одним із факторів порушення балансу національної безпеки в умовах глобалізації є поява нових *ядерних держав*, які досить часто своєю агресивною політикою нав'язують свою систему глобальних інтересів окремим державам, породжуючи таким чином нові локальні конфлікти та загрози для їх розвитку і функціонування. Реальним прикладом такої політики ядерних держав на сьогодні є США, де навіть введено посаду помічника міністра оборони з питань ядерної безпеки, розроблено комплексну програму «Оборонної ініціативи проти розповсюдження».

У результаті цього у світі було чітко ідентифіковано держави, що їх доцільно віднести до групи «злочинних держав», які у такий спосіб посягають на національну безпеку інших держав. Відповідно, більшість країн мають вибудовувати свою доктрину національної безпеки, аби у відповідний спосіб протистояти впливу ядерних держав, які своїми діями являють глобалізаційні виклики. Важлива роль у цьому плані належить армії як базовій інституційній структурі у сфері захисту та реалізації національної безпеки. Саме тому для більшості країн світу, аби протистояти викликам з боку ядерних держав, доцільно відмовитись від «стратегій ядерної війни», проголосивши так звану ідеологію «антиядерного стримування».

Одним із глобалізаційних викликів національної безпеки також виступає дисбаланс у функціонуванні інститутів влади. Це пов'язується з тим, що в умовах глобалізації з'являються нові управлінські структури (транснаціональні об'єднання), які не відповідають загальноприйнятим у державі нормам, правилам і традиціям державного урядування, а це, у свою чергу, створює ризик нестабільності державної політики. Основними умовами стабільності у цьому плані виступають «розмір держави та сталість її внутрішнього розвитку» [10]. Невеликі за геополітичним критерієм держави більше підпадають під вплив глобалізаційних викликів, тоді коли держави зі стабільним розвитком мають більше можливостей для збереження власної національної ідентичності

в умовах глобалізації, а тому і менше піддаються впливу дестабілізаційних факторів.

Отже, основними показниками стабільності суспільного розвитку в умовах глобалізації є здатність системи державного управління протистояти та нейтралізувати негативні глобалізаційні виклики. Сучасна національна держава повинна будувати ефективну стратегію національної безпеки, основними напрямками якої мають бути:

- збереження та розвиток національної держави в сучасних глобалізаційних умовах, шляхом оптимізації системи державного управління;

- формування сприятливого зовнішнього середовища шляхом укладання міжнародних договорів у сфері міжнародної безпеки;

- підвищення військового, економічного, науково-технічного та політичного потенціалу національної держави, який би дозволив їй протистояти глобалізаційним викликам національної безпеки.

Окреслені напрями визначають зміст та особливості формування нової парадигми національної безпеки в умовах глобалізації, що включає три основні рівні:

- аналітично-описовий (визначення загрози національної безпеки);

- концептуально-пояснювальний (національні інтереси та механізми їх реалізації);

- прогностичний (стратегія національної безпеки, основні напрями оптимізації політики національної безпеки держави).

Сучасні глобалізаційні процеси обумовлюють потребу в новій концепції захисту національних інтересів, яка передусім має враховувати: узгодженість національних інтересів; основні напрями та головні цілі формування та реалізації незалежної державної політики безпеки. Тож основна мета національної безпеки в умовах глобалізації має зводитися до створення умов для реалізації інтересів особи, суспільства та держави, що відповідає системі національних інтересів, яка має бути узгоджена із глобальною системою інтересів.

Такий механізм протистояння глобалізаційним викликам у сфері національної безпеки обмірковувався ще радянськими вченими за часів холодної війни, де зокрема йшлося про спробу побудувати систему глобальної безпеки, засновану на «загальнопланетарній свідомості» та «загальнолюдських цінностях», спрямовану на розв'язання глобальних проблем людства (роззброєння, екологія, демографія, освоєння космічного простору» [11, с. 114]. Такий механізм не втратив своєї актуальності й нині.

До глобалізаційних викликів національної безпеки також слід віднести проблеми екологічної безпеки. Саме глобалізація з точки

зору окремих експертів призводить до нових екологічних загроз, які шкодять здоров'ю людини та природі. З позиції екоглобалістів «для забезпечення розвитку окремої держави у світі вона має розвивати «нове екологічне мислення» [12, с. 41]. У цьому плані вони виступають за ліквідацію національних кордонів та суверенітету, оскільки проблеми екологічної безпеки, перед якими однаковою мірою постають усі країни світу без винятку, перетворюються на транснаціональні, а тому і потребують об'єднання зусиль для спільного їх розв'язання. Передусім мова йде про впровадження екологічно чистих технологій з боку кожної національної спільноти з метою збереження глобальної екологічної безпеки в межах світового простору. На думку Г. Апеля, саме розв'язання екологічних проблем є першим кроком на шляху до забезпечення глобальної безпеки у сучасному світі, адже саме вона має на меті створення сприятливих умов розвитку соціуму в гармонії з природою, попереджаючи тим самим внутрішні та зовнішні загрози у соціумі в цілому» [13, с. 66].

Отже, залежно від того, яким чином міняються геополітичні пріоритети суспільного розвитку, змінюється характер національної безпеки, а відповідно – і механізми її забезпечення. На нашу думку, в основу гарантування національної безпеки має бути покладений *договірний-правовий механізм*, який би певною мірою забезпечував довіру між державами з відповідним утворенням загальноєвропейської та міжнародної системи безпеки. Важливим інструментом реалізації такого механізму має стати міжнародне право, яке дозволить перебудувати сучасний світ на принципах справедливості, законності та паритетності.

Слід також відзначити, що ефективність національної безпеки в умовах глобалізації залежить від внутрішньої та зовнішньої політики держави. Ефективною така політика може бути, якщо вона відповідає її національним інтересам, сприяючи збереженню національної ідентичності держави та специфіки системи її урядування. Це, у свою чергу, дозволить протистояти глобалізаційним викликам національної безпеки, які посягають на національні інтереси окремих держав, а також забезпечити їм відповідний геополітичний баланс.

Утім, сучасна національна держава в умовах глобалізації не повинна замикатись виключно на реалізації національних інтересів, оскільки це призводить до ізоляції її від глобального простору, а також може спровокувати суттєве відставання від передових держав світу. Вихід із такої ситуації, на думку Г. В. Смельянова та А. А. Стрельцова, може бути лише один: «здолавши крайнощі універсалізму та комунітаризму, необхідно дотримуватись принципу плюралізму, полікультурності, міжкультурного діалогу та толерантності» [14].

Глобалізація закономірно супроводжується модернізацією, що веде до появи нових форм загрози національній безпеці, оскільки завжди виникає протест проти самого процесу модернізації та його соціальних наслідків. А саме глобалізація, як певна форма стандартизації, позбавляє народ альтернативи самостійного вибору моделі розвитку, що закономірно призводить до втрати національної культури, національної ідентичності й відтак – можливості національного відродження. У процесі модернізації відбувається розпад старої системи, створюються нові інституції, правові та політичні норми, які забезпечують становлення, еволюцію та адаптацію до змін, які відбуваються у соціально-політичній та економічній сферах. Відповідно, необхідною умовою розвитку є збереження соціальної стабільності.

Слід відзначити, що основними викликами національної безпеки в контексті державно-управлінської модернізації є відставання від змін в інших сферах суспільного життя. За таких умов глобалізація як процес формування загальносвітового, фінансово-інформаційного простору здійснюватиметься на непідготовленій основі (недостатній рівень розвитку громадянського суспільства з відповідним відставанням його інститутів), що може призвести до утворення кризової ситуації, а відтак – до непередбачуваності та хаотичності суспільного розвитку. Сьогодні відомо, що Україні абсолютно не підходить «навздогінний варіант модернізації».

Однією з найважливіших гарантій розвитку та підтримання системи національної безпеки України в умовах глобалізації є активна співпраця між державами в політичній, економічній, гуманітарній, інформаційній та військовій сферах. Нове підґрунтя для такого співробітництва створюється глобалізацією політичних, економічних, військових та інших процесів, а також наявністю трансформації взаємовпливу, необхідністю узгодження позицій між державами, всіх зацікавлених сторін щодо підтримки миру та безпеки на всіх рівнях.

Слід також відзначити, що з настанням ери партнерства держава перестає виконувати свої головні функції, що спричиняє кризу політичної влади, що сьогодні часто спостерігається у світі, перетворюючись на так званий «політичний мавзолей» технології прийняття політичних рішень, котрі не відповідають потребам сучасності. Це призводить до безсилля політичної влади, неспроможності зрозуміти тенденції та перспективи сучасних соціальних змін. У таких умовах держава має посилювати, а не послаблювати урядову регламентацію, як це сталося (надавши повну свободу для боротьби політичних партій та рухів, очолюваних недалекоглядними лідерами). Адже закономірно кризова ситуація має сприяти збільшенню урядової регламентації, а не навпаки.

Глобалізаційним викликом національної безпеки також стає нав'язування певних глобальних інтересів з боку окремих держав світу (Америка, Китай, Бразилія, Росія та ін.), які не завжди відповідають і, головне, узгоджуються із національними інтересами, а тому вони реально перешкоджають національній безпеці окремої держави.

Водночас, слід відзначити, що питання національної безпеки окремої країни сьогодні не можуть вирішуватись ізольовано від інтересів інших держав, адже «побудувати безпечний світ лише для себе і тим більше на шкоду іншим практично не можливо» [15]. Оскільки не завжди ці інтереси між державами збігаються, необхідно створити так звану *систему критеріїв спільних інтересів*, яка б забезпечувала їх стабільність, несуперечливість, самоузгоджуваність, чітку визначеність та консолідованість. Саме такі інтереси становлять *основу інтегральної стратегії національної безпеки*, яка сьогодні має стати необхідною складовою ефективного розвитку української держави.

Впровадження такої інтегральної стратегії повинно здійснюватись з урахуванням умов «глобальної інтеграції», критерієм ефективності якої має стати «рівень міжнародної конкурентоспроможності країни та відповідно досягнутий нею рівень людського розвитку» [16, с. 68]. Наявність такої стратегії забезпечить реалізацію основних принципів та напрямів незалежної державної політики безпеки, а відповідно і «динамічну стабільність у державі», сприятливу для еволюційного розвитку.

Основними напрямками реалізації такої стратегії має стати, на нашу думку, збереження та розвиток держави, ефективність державної влади як головної умови гарантування безпеки України, а також формування сприятливого для неї зовнішнього середовища, створити яке абсолютно не можливо без зусиль органів державного управління. Слід відзначити, що стратегія національної безпеки держави залежить також від визначення її місця та ролі в сучасних глобалізаційних процесах.

Таким чином, *інтегральна стратегія безпеки* забезпечує створення сприятливих передумов для динамічного розвитку відносин держави зі світовою спільнотою відповідно до загальновизнаних норм міжнародного права та критеріїв розуміння своїх національних інтересів. Саме інтегральна стратегія національної безпеки має протистояти глобалізаційним викликам, з якими сьогодні стикається Україна, а головне – повинна забезпечити їй можливість виступати у ролі конкурентоспроможного суб'єкта геополітики, здатного самостійно визначати та реалізовувати стратегію своєї діяльності. Тож основними геополітичними

пріоритетами у сфері національної безпеки України в умовах глобалізації є:

- забезпечення політичної стабільності та державного суверенітету України;
- зміцнення фундаментальних цінностей суспільного розвитку (добробут, безпека);
- партнерство з іншими країнами світу заради досягнення національної та міжнародної безпеки;
- розвиток рівноправних паритетних відносин із країнами світу, які відповідають змісту суспільно-політичної ситуації в Україні;
- сприяння розвитку регіональних структур безпеки;
- створення ефективної системи міжнародної взаємодії на основі узгодження спільних інтересів.

Відповідно до цього, основу реалізації національної безпеки має скласти консолідована система національних інтересів, яка визначає зміст геополітичних пріоритетів національної безпеки України в умовах глобалізації. Механізмами реалізації таких пріоритетів мають стати соціальні, політичні, економічні, військові, психологічні, інформаційні та культурні компоненти, які забезпечуватимуть досягнення національного інтересу. Тобто національна безпека визначається системою національних інтересів, які, у свою чергу, визначаються системою фундаментальних цінностей, притаманних для суспільства на певному етапі його історичного розвитку.

Отже, принципово важливо в умовах глобалізації чітко визначити суб'єктів домінантного впливу на систему національної безпеки окремої держави. Це необхідно для того, аби знати, яким чином захищати свої фундаментальні цінності, оскільки від цього залежить стабільний розвиток держави. Тож, щоб розробити ефективні механізми захисту фундаментальних цінностей держави в умовах глобалізації, доцільно вдатись до наступних дій:

- виписати на нормативно-правовому рівні чітке розуміння змісту національних інтересів, які мають скласти основу стратегії національної безпеки;
- сприяти досягненню консенсусу в межах суспільства щодо певних пріоритетів у контексті реалізації національної безпеки;
- виробити чітку формулу взаємодії військових та політико-дипломатичних структур;
- здійснювати адаптацію соціального, економічного та політичного розвитку держави відповідно до критеріїв світової безпеки;
- створити спеціальну інституційну структуру з реалізації національної безпеки в умовах глобалізації.

Важлива проблема, яка постає перед більшістю країн світу, зводиться до того, яким чином можна протистояти глобалізаційним

викликам суспільного розвитку, а саме – як лишитись осторонь від нав'язування з боку сильних держав своїх національних інтересів. З точки зору англійського вченого А. Беттлера, у цьому плані існує два способи: державі самій треба стати сильною або ж просто приєднатись до сильних. Це надасть змогу державі виступати у ролі впливового суб'єкта розвитку сучасного світу. Така участь держави, на думку вченого, може мати декілька форм: конструктивну – забезпечувати реальну систему взаємодії, номінальну – базуючись лише на формальній домовленості та конфронтаційну, виходячи із пошуку консенсусу за умови радикального протистояння між державами [17, с.150].

Глобалізація світу та перехід національної економіки під зовнішнє управління створює загрозу національного та державного суверенітету. Саме тому так обережно та з насторогою сьогодні ставляться до політики глобалізації в багатьох країнах світу, в тому числі і в розвинених. З іншого ж боку – процес глобалізації об'єктивно веде до зниження ролі та значимості держави як форми політичної влади в тій чи іншій країні, що також є умовою загострення внутрішніх проблем, породжених міжетнічними та релігійними суперечностями. Оскільки суверенним державам нав'язується варіант вирішення будь-якої кризової ситуації, в тому числі і штучно створеної.

Таким чином, сучасні глобалізаційні процеси породжують нові виклики у системі національної та міжнародної безпеки, що, у свою чергу, вимагає розроблення нових механізмів попередження та долання ризиків у розвитку сучасного світу шляхом збереження національної ідентичності держави та інтеграції її у систему глобальної безпеки. Індикатором протистояння глобалізаційним викликам є рівень стабільності національної держави, який забезпечує її адаптацію до світових стандартів суспільного розвитку. Інакше виникнення та дія цих викликів є неминучими. Адже й досі головною загрозою не лише національній, а й міжнародній безпеці є глобальний тероризм.

1. Прохожев А., Карманов И. Чем измерить безопасность // Гос. служба. – 2001. – № 3(13). – С. 38-67. 2. Храмов В. Українсько-російські відносини: моделі національної безпеки. Віче. – 2000. – № 3. – С. 10, С. 10-30 // Віче. – 2004. – №. 6. – С. 89-119. 3. Globalization and the Challenge of a New Century: A Reader / P. O'Meara, H. D. Mellinger, M. Krain, D.Marytani (eds). Bloomington; Indianapolis: Indiana Univ. Press, 2000. 4. Бетяев С. К. Прогностика: первые шаги науки // Вопросы философии. – 2003. – № 4. – С. 17-35. 5. Хевеши М. «Массовое общество в XX в.» // Социс. – 2001. – №7. – С. 3-12. 6. Доннеллі К. Переосмислення безпеки // НАТО

ревью (зима) 2000-01. – С. 32-34. **7.** Ахиезер А. Дезорганизация как категория общественной науки // Общественные науки и современность. – 1995. – № 6. – С. 45-46. **8.** Рорти Р. Обретая нашу страну: Политика левых в Америке XX века. – М., 1998. – 128 с. **9.** Парахонський Б. О. Перспективи України у системі європейської та євроатлантичної безпеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niisp.gov.ua/vydanna/panorama/issue.php?s=gpgs0&issue=2004_4 – Назва з титул. екрану. **10.** Global Civil Society: 2001 / Н. Anheier, М. Glasius, М. Kaldor (eds) / А. Giddens (Foreword). Oxford: Oxford Univ. – Press, 2001. – 348 р. **11.** Глобальные проблемы современности и сотрудничества в ходе их решения. – Берлин, 1987. – 279 с. **12.** Антиглобализм и глобальное управление: Доклады, дискуссии, справочные материалы. – МГИМО (У) МИД России, 2006. – 440 с. **13.** Апель К.-О. Этноэтика и универсалистская макроэтика: противоречие или дополнительность. – М.:, 2004. – 419 с. **14.** Емельянов Г. В., Стрельцов А. А. Проблемы обеспечения безопасности информационного общества [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iis.ru/infosoc/emag.nsf/BPA/36cd0b938767a524c32568bd003ffe23>. – Назва з титул. екрану. **15.** Zachary G. P. The Diversity Advantage. Multicultural Identity in the New World Economy. – Boulder, 2003. – Р. XXIII-XXXIX – 589 р. **16.** Білорус О. Імперативи стратегії розвитку України в умовах глобалізації // Віче. – 2000. – С. 56-71. **17.** Бэттлер Л. Национальные интересы, национальная и международная безопасность // Полис. – 2002. – № 4. – С. 132-157.

УДК 327.019.5(477)(045)

МІЖНАРОДНИЙ ІМІДЖ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ

*Надія Качинська,
аспірантка кафедри
міжнародних відносин та зовнішньої політики
Маріупольського державного гуманітарного університету*

Розглядається міжнародний імідж сучасної України в контексті проблеми забезпечення захисту національних інтересів держави. Пропонується спроба обґрунтованого доказу наукової гіпотези про те, що міжнародний імідж України не відповідає її національним інтересам та створює загрозу її національній безпеці. Наводиться аналіз експертних оцінок, звітів щодо моніторингу ЗМІ та даних світових рейтингів.